

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО НАПИСАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ**
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра
спеціальності "Філологія"
освітньо-професійної програми "Українська мова та література"

ЗАПОРІЖЖЯ

2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО НАПИСАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ**
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра
спеціальності "Філологія"
освітньо-професійної програми "Українська мова та література"

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою ЗНУ

Протокол № 5 від 19.12.2023 р.

ЗАПОРІЖЖЯ

2023

УДК 378.147.091.3:001.8]:811.161.2(076.5)
М545

Методичні рекомендації до написання курсових робіт для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності "Філологія" освітньо-професійної програми "Українська мова та література" / уклад.: Н. В. Горбач, О. А. Проценко. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2023. 46 с.

Методичні рекомендації уточнюють і конкретизують основні вимоги й правила оформлення курсових робіт, що виконуються по кафедрі української літератури філологічного факультету.

У виданні окреслюються основні етапи роботи: вибір теми дослідження, обґрунтування актуальності, визначення об'єкта і предмета, формулювання мети й завдань, збір і систематизація фактичного матеріалу, опрацювання наукової літератури. У додатках наводяться приклади, що ілюструють правила оформлення структурних елементів курсової роботи, а також приклади оформлення бібліографічного опису. Методичні рекомендації складені відповідно до основних діючих положень Державної системи стандартизації України (ДСТУ) та нормативних документів Запорізького національного університету.

Методичні рекомендації призначені для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності "Філологія", які навчаються за освітньо-професійною програмою "Українська мова та література".

Рецензент

Ніколаєнко В. М., кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури

Відповідальний за випуск

Горбач Н. В., кандидат філологічних наук, завідувач кафедри української літератури доцент

ВСТУП

Практика закладів вищої освіти останнім часом акцентує увагу на підвищенні ролі й місця самостійної роботи студентів, на набутті ними навичок наукової діяльності. Університет прагне привчити здобувачів вищої освіти до самостійної наукової роботи. Значною мірою цій меті служить запроваджена навчальна дисципліна "Основи наукових досліджень", яка знайомить здобувачів вищої освіти з головними методологічними засадами наукової роботи щодо обраного ними профілю, творчих інтересів, вводить їх у повсякденну лабораторію наукової діяльності.

Курсова робота – це індивідуальне науково-дослідне завдання, яке є репродуктивним вирішенням конкретних завдань щодо об'єктів наукової діяльності фахівця, що виконується здобувачем вищої освіти самостійно під керівництвом науково-педагогічного працівника на основі знань та умінь, компетентностей набутих із конкретної дисципліни.

Освітньо-професійною програмою "Філологія. Українська мова та література" передбачено написання курсової роботи з історії української літератури у двох освітніх компонентах: циклу професійної підготовки спеціальності "Курсова робота з фаху" та циклу професійної підготовки освітньо-професійної програми "Курсова робота з дисципліни «Літературно-критичний практикум»". Як один із видів наукового дослідження, курсова робота виконується з метою закріплення, поглиблення й узагальнення знань, одержаних здобувачами освіти при вивченні літературознавчих курсів, та їх застосування у майбутній професійній діяльності.

Курсова робота має містити обґрунтовані теоретичні положення та висновки, що зроблені здобувачем вищої освіти на підставі аналізу наукової, художньої, методичної літератури. Курсова робота виявляє здатність здобувача вищої освіти до самостійного осмислення літературознавчої проблеми; формує початкові вміння вести науковий експеримент; перевіряє здатність застосовувати набуті знання на практиці, чітко і логічно викладати думки, формулювати висновки, оформляти результати наукового дослідження.

Курсова робота зобов'язує здобувача вищої освіти глибше знайомитись із методологічними та літературознавчими працями, вдумливіше опрацьовувати художні тексти, але головне – привчає науково осмислювати літературні явища, сприяє розвитку інтересу до наукової праці, вчить правильно оформляти цитати, виписки з наукової літератури, посилання на бібліографічні джерела.

Результатом написання здобувачами вищої освіти курсових робіт має стати оволодіння такими компетентностями:

- здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел;
- уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми;
- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність проведення досліджень на належному рівні;
- здатність використовувати в професійній діяльності системні знання про основні періоди розвитку літератури, що вивчається, від давнини до ХХІ століття, еволюцію напрямів, жанрів і стилів, чільних представників та художні явища, а також знання про тенденції розвитку світового літературного процесу та української літератури;
- здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації літературних, фольклорних фактів, інтерпретації тексту;
- здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв’язання професійних завдань;
- здатність здійснювати літературознавчий аналіз текстів різних стилів і жанрів.

Курсова робота здобувача вищої освіти є самостійним дослідженням актуальної для сучасного літературознавства, зокрема українського, проблеми й має відповідати всім вимогам, що ставляться до такого типу робіт. Оскільки для логіки наукового дослідження й опису його результатів існують досить специфічні закони, вважаємо за необхідне дати здобувачам освіти, особливо початківцям, деякі методичні рекомендації, зосереджуючи увагу на таких питаннях:

- організація дослідження (визначення його матеріалу й напрямку);
- ознайомлення з літературою та її опрацювання;
- опис результатів дослідження (структура роботи й вимоги до викладу думок; технічне оформлення роботи).

Мета видання: познакомити здобувачів вищої освіти із методикою підготовки й написання курсових робіт із проблем українського літературознавства.

Методичні рекомендації призначені для надання допомоги студентам у виконанні курсової роботи та містять основні вимоги до її змісту та оформлення, організації написання, порядку захисту та оцінювання.

НАЙГОЛОВНІШІ ВИМОГИ ДО КУРСОВОЇ РОБОТИ

Заглиблення у вивчення порушеної проблеми передбачає:

- пошук, збір і вивчення джерел наукової інформації, що відображають тему дослідження;
- переосмислення отриманої інформації;
- розвиток практичних навичок аналізу відповідних літературних фактів, явищ;
- класифікацію та систематизацію теоретичних положень, висновків, зроблених за темою дослідження;
- продумування оформлення результатів пошукової роботи та її захист;
- розвиток навичок доповідача та його опонента в процесі захисту наукової роботи.

Виділяємо три етапи написання дослідження:

- підготовчий (організаційний);
- творчий (самостійно-пошуковий);
- заключний (оформлення й захист).

Ці етапи не завжди мають чітку послідовність, а часто накладаються один на одного. Так, складання змісту – досить тривалий творчий процес – процес визрівання й оформлення концепції роботи. Це також стосується й збагачення теоретичних знань, збирання бібліографії тощо.

Обравши тему, необхідно визначити, наскільки широко представлене в матеріалі явище, яке розглядається, й тоді вже остаточно здійснювати певний напрямок у дослідженні.

Підбираючи літературу, необхідно з'ясувати, які є наукові, пізнавальні джерела з обраної теми, скласти їх список. Цю роботу полегшать різні каталоги (алфавітний, систематичний, тематичний) бібліографічних видань, довідкової літератури. Потім ці джерела опрацьовуються, аналізуються, порівнюються; зібраний матеріал узагальнюється й систематизується, добираються відповідні факти, положення, цитати.

Вивчаючи науково-критичну літературу з обраної теми, опираючись на неї, здобувач вищої освіти засвоює певні факти, думки дослідників, доповнює їх власними спостереженнями, судженнями, самостійним аналізом художніх текстів. Якщо наводяться твердження з науково-критичної літератури, вони науково паспортизуються (беруться в лапки, вказується джерело – автор, назва книги чи статті, місце видання, видавництво, рік видання, сторінка).

Теоретична й практична цінність будь-якого дослідження залежить від його наукової новизни. Отже, здобувач вищої освіти повинен сказати своє слово в науці, а щоб це слово було новим, він має знати, що вже зроблено його

попередниками, які існують думки з приводу обраного ним предмета, тобто йому потрібно звернутися до спеціальної літератури.

Робота з критичними джерелами потребує пошуку наукових праць, які стосуються особливостей використання досліджуваного явища в текстах не тільки того письменника (письменників), чиє ім'я згадується у формулюванні теми, а й інших авторів. Корисним буде звернення до наукових розвідок загального характеру – загалом про творчість, про поетику того автора (авторів), чий текст є матеріалом дослідження: це дасть змогу "ввійти" у художній світ письменника, перейнятися його світосприйманням, збагнути особливості його стилю тощо.

Курсова робота має містити обґрунтовані теоретичні положення та висновки, що зроблені здобувачем на підставі аналізу наукової, художньої, методичної літератури; бути логічною, доказовою, аргументованою та відповідати таким основним вимогам:

- містити поглиблений та всебічний аналіз досліджуваної літературознавчої проблеми;

- виконаною самостійно;

- відповідати критеріям академічної доброчесності. Правила і норми академічної доброчесності визначаються Законом України "Про освіту" від 05.09.2017 р. № 2145-VIII, зокрема статтею 42 "Академічна доброчесність" [2], та Кодексом академічної доброчесності Запорізького національного університету [6]. Порядок розгляду фактів академічного плагіату та інших видів порушень академічної доброчесності здійснюється на основі та у відповідності до Положення про порядок запобігання та виявлення академічного плагіату в кваліфікаційних роботах здобувачів вищої освіти та дисертаціях на здобуття наукового ступеня доктора філософії у Запорізькому національному університеті [10], розроблене відповідно до Закону України "Про освіту" (див. додаток А). Задля перевірки роботи на плагіат здобувачу вищої освіти необхідно надіслати наукову роботу на електронну адресу кафедри української літератури;

- бути належно оформленою;

- бути виконаною і поданою на кафедру української літератури в термін, передбачений графіком освітнього процесу, а саме, до початку сесійного контролю знань.

Курсова робота має виконуватися державною мовою, викладатися в науковому стилі з використанням усталених термінів та терміносполучень. Не допускаються спрощений, художній чи публіцистичний стиль; необхідно уникати зарозумілих чи надто складних словесних конструкцій, не допускаються відступи від загальноприйнятої наукової термінології.

Результати наукового дослідження мають бути обґрунтованими, достовірними, об'єктивними, повними, узагальненими.

Цілеспрямованому осмисленню матеріалу курсової роботи сприяє продумана структура. Дослідження має складатися зі **вступу, окремих розділів та їх підрозділів, висновків, списку використаних джерел.**

Процес написання доцільно розподілити на окремі етапи:

- вибір теми дослідження та обґрунтування її актуальності;
- консультації з керівником;
- збирання матеріалу, опрацювання текстів і літературознавчих праць;
- складання змісту;
- складання бібліографії, вивчення та аналіз наукової інформації;
- написання курсової роботи;
- оформлення роботи відповідно до встановлених вимог;
- захист курсової роботи.

ВИБІР ТЕМИ

Тематика курсових робіт складається викладачами згідно з планом навантаження й затверджується на засіданні кафедри. Темарій, складений на кафедрі, відбиває повною мірою всі основні літературознавчі дисципліни та розділи їх програм.

Основні вимоги до тематики курсових робіт: актуальність, новизна, мала дослідженість проблеми, застосування сучасних методів і прийомів літературознавчого аналізу.

Важливо враховувати перспективність наукового дослідження, його практичне застосування в майбутній діяльності випускників закладу вищої освіти. Вагома в ідейно-теоретичному відношенні тема курсової роботи може перерости в тему кваліфікаційної роботи магістра.

Найбільший простір для вияву самостійних спостережень та синтетичних узагальнень дають найновіші твори письменників, про які ще не сказали остаточного слова літературознавці. Але й загальноновизнані класичні твори, про які написано багато статей і монографій, можуть бути побачені по-новому, під новим ракурсом, коли застосувати при їх аналізі оригінальні прийоми.

Нове в дослідженнях про літературний процес полягає не тільки в залученні до наукового обігу невідомого чи забутого матеріалу, а й у глибшому, ніж у попередників, висвітленні закономірностей розвитку літератури, виявленні динаміки історико-художнього прогресу з позицій сучасного літературознавства.

Приклади тематики курсових робіт:

- Жанр плачу в "Слові о полку Ігоревім".
- Мотив чуда в "Києво-Печерському патерику".
- Трансформація традиційного біблійного сюжету в романі Н. Гуменюк "Янгол у сірому".
- Авторська концепція образу співця Митуси за творами Р. Іваничука "І земля, і зело, і пісня" та Н. Бічуї "Буєсть Митусина".
- Образ Самійла Величка в повісті Вал. Шевчука "Останній день".
- Поетика курйозного віршування в збірці І. Величковського "Млеко".
- Характер взаємодії епіграфів і віршів у збірці Г. Сковороди "Сад божественних пісень".
- Образ головного героя в романі В. Єшкілева "Апокриф мандрів Григорія Сковороди".
- Специфіка творення образу Анни Ярославни в романі В. Чемериса "Анна Київська – королева Франції".
- Минуле України в трактуванні автора п'єси "Милість Божа".
- Філософське осмислення історичних подій у повісті М. Старицького "Облога Буші".
- Феноменологічна проєкція збірки І. Франка "Зів'яле листя".
- Проблема морального вибору Регіни Стальської в романі І. Франка "Перехресні стежки".
- Художнє втілення ідеї народних поводитирів в історичній прозі М. Старицького.
- Художнє моделювання образу Єремії Вишневецького в романі І. Нечуя-Левицького "Князь Єремія Вишневецький".
- Проблема "мистецтво і дійсність" в естетичній концепції П. Грабовського.
- Образ козака у поезії А. Метлинського.
- Образний світ збірки М. Костомарова "Українські балади".
- Образ України у збірці М. Гоголя "Вечори на хуторі біля Диканьки".
- Образ козака у романі Є. Гребінки "Чайковський".
- Класицистичне бачення українського села в поемі Т. Шевченка "Наймичка".
- Втілення філософії людини в поемі Т. Шевченка "Марія».
- Образ ідеального героя у поемі Т. Шевченка "Єретик".
- Народне оповідання "Пекельний Марко" як основа роману О. Стороженка "Марко Проклятий".

– Система навчання і виховання у романі Г. Квітки-Основ'яненка "Пан Халявський".

– Біографія Т. Шевченка в інтерпретації Л. Красицької.

– Наративна стратегія в романі І. Корсака "Перстень Ганни Барвінок".

– Художній час і простір в романі Панаса Мирного "Повія".

– Образ Лесі Українки в повісті Н. Бічуї "Біла Віла".

– Жанр поезії в прозі в доробку М. Черемшини.

– Інтерпретація біблійного мотиву братовбивства в повісті О. Кобилянської "Земля".

– Образ Ольги Кобилянської в романі О. Саліпи "Оля".

– Інтерпретація народної легенди в поемі М. Вороного "Євшан-зілля".

– Національний характер у романі М. Хвильового "Вальдшнепи".

– Образ часу в новелі М. Хвильового "Солонський Яр".

– Жанрово-стильова специфіка новел М. Хвильового "Елегія" та "Арабески".

– Жанрова специфіка поетичної творчості М. Зерова.

– Образ доби в новелістиці М. Хвильового.

– Образи-символи в поезіях М. Зерова.

– Морально-етична проблематика драми М. Куліша "Закут".

– Тоталітарний міф у романі І. Багряного "Тигролови".

– Жанрова специфіка повісті Є. Гуцала "Співуча колиска з верболозу".

– Мотив мовчання в повісті Є. Гуцала "Прокляття".

– Жіночий досвід травми Голокосту в повісті Б. Харчука "Панкрац і Юдка".

– Жанрова специфіка повісті М. Матіос "Москалиця".

– Поетика повісті М. Матіос "Черевички Божої Матері".

– Жанрова природа роману М. Кідрука "Доки світло не згасне назавжди".

– Повість А. Санченка "Нариси бурси" жанрові аспекти.

– Поетика роману М. Дупешка "Історія, варта цілого яблуневого саду".

– Роман Г. Шиян "Hunt, doctor, hunt": гендерна проблематика.

– Жанрова специфіка короткого оповідання в сучасній українській літературі.

– Поетика роману С. Лободи "Час Ліліт".

– Роман "Кілька років зими" В. Терлецького: гендерні аспекти.

– Жанрова стратегія в романі Н. Доляк "Шикарне життя в Вупперталі".

– Десакралізація релігійного дискурсу в збірці С. Жадана "Життя Марії".

– Кордоцентризм збірки Ю. Мусаковської "Бог свободи".

- Інтермедіальність роману І. Роздобудько "Прилетіла ластівочка".
- Рецепт Голодомору в романі Т. П'янкової "Вік червоних мурах".
- Трагедія Маріуполя в графічно-текстовій інтерпретації журналу соціального мальовипису "Inker".

КОНСУЛЬТАЦІЇ З НАУКОВИМ КЕРІВНИКОМ

Консультації з науковим керівником – це систематичний творчий процес, напружена співпраця досвідченого науковця й молодого початківця. Науковий керівник спрямовує дослідження в потрібному напрямі, дає фахові поради щодо пошуку матеріалу, порушення наукових проблем, активно організовує роботу, встановлює терміни завершення етапів її написання, контролює виконання.

Згідно з обраною темою наукового дослідження, студент самостійно підбирає актуальну наукову інформацію, офіційні документи, накопичує матеріали з теми та опрацьовує їх. Керівник повинен також контролювати опрацьовування наукової літератури, що рекомендується для написання курсової роботи.

На одній із перших консультацій визначається попередній зміст (план) курсової роботи, складається графік термінів написання вступу, розділів, висновків та закінчення чернеткового варіанту дослідження.

Попередній зміст роботи, складений на початку, ще буде уточнюватися, конкретизуватися, бо ж зміст – це творчий задум, кристалізація ідеї роботи, порушення проблем. Його народження залежить від наявності початкових уявлень про тему, які спрямовує у відповідне річище науковий керівник. Відбувається певна взаємодія між цілеспрямованістю дослідника й "логікою" фактажу.

На другу консультацію здобувач вищої освіти приходить після прочитання тексту/текстів, із зібраною бібліографією, яка уточнюється керівником. У процесі написання роботи можуть виникнути окремі питання, які допоможе з'ясувати керівник.

Керівник зобов'язаний надати консультації щодо узагальнень і висновків та ознайомити здобувача вищої освіти з прийомами дослідження.

ЗБИРАННЯ МАТЕРІАЛУ, ЙОГО ОПРАЦЮВАННЯ

Першоджерелом для дослідження творчості кожного письменника є передусім його художня, літературно-критична, публіцистична та епістолярна спадщина. Авторів кожної, навіть невеликої, статті доводиться перечитати велику кількість праць. Бажано їх прочитати всі, або побільше, не

обмежуючись обсягом навчального курсу, – адже висновки дослідника повинні спиратися на значний матеріал і виключати обмежені, випадкові судження.

Ознайомлення з творчістю письменника, пошуки потрібних матеріалів необхідно здійснювати за найновішими та найавторитетнішими виданнями. Такими є повні видання творів письменника, так звані академічні або ж науково перевірені й систематизовані видання. У таких джерелах про вміщений у томі твір наприкінці часто подається ґрунтовний коментар, що допоможе в написанні роботи.

Автобіографії, листи, спогади самого письменника чи спогади про нього є вагомими й переконливими доповненнями до твору, часто – основою розуміння того чи того образу. Так, Леся Українка в листі до О. Кобилянської виклала свою концепцію образів Кассандри, Дон Жуана, а О. Кобилянська в автобіографіях та листах висловила власне ставлення до окремих творів. Необхідно послуговуватися збірниками такого типу: "П. А. Грабовський. Про літературу", "Іван Франко. Про театр і драматургію", "Максим Рильський. Слово про літературу" й подібними, а також "Семінарії", що вийшли свого часу у видавництві "Вища школа", у яких подано зразки виконання теми та літературу (див. О. І. Гончар "Григорій Квітка-Основ'яненко", Н. Й. Жук "Михайло Коцюбинський", О. Н. Мороз "Іван Франко", В. М. Поважна "Павло Грабовський" та ін.).

Після опрацювання художніх текстів здобувач вищої освіти приступає до збирання й осмислення науково-критичної літератури; знайомиться з бібліографічними каталогами, що є в науковій бібліотеці університету, обласній, бібліотеці ім. В. Вернадського (м. Київ) тощо. Кваліфіковані бібліографи, які обслуговують каталоги чи працюють у бібліографічних відділах, дадуть студентові поради щодо підбору літератури з обраної теми.

До послуг дослідників – друковані бібліографічні покажчики та інші видання, літописи газетних і журнальних статей, літописи друку. Деякі бібліографічні відомості про кожного письменника здобувач вищої освіти знайде й у підручниках та навчальних посібниках з історії української літератури. За потрібною інформацією варто також звертатися до енциклопедій та словників літературознавчих термінів.

Рекомендується спочатку збирати тільки бібліографію, тобто записувати (бажано на окремих аркушах) усі дані про працю, яка стосується теми курсової роботи. Цей опис треба вести ретельно, не пропускаючи вихідних даних книги чи статті: записати прізвище та ініціали автора (співавтор), назву книги (статті), вказати місце видання, повну назву видавництва, рік видання, кількість сторінок. Описуючи статтю, необхідно вказати всі дані про книгу, де вона вміщена. Практично студент копіює бібліографічну картку, що знаходиться в

каталозі, або списує дані з титульної сторінки книги.

Працюючи над різними джерелами – чи то друкованими, чи то архівними – здобувач вищої освіти може зустрітися з різнобіжністю фактів, із різним їх тлумаченням, із різною оцінкою дослідниками тих або тих матеріалів. У таких випадках необхідно порадитись із науковим керівником, який зможе допомогти розібратися в суперечливих висловлюваннях і обрати правильні.

Необхідно зважити, за наявності суперечливих оцінок, всі "за" і "проти" щодо кожної з них, і після певних роздумів чітко визначити, якої точки зору дотримується дослідник. Такі роздуми допомагають зорієнтуватися в матеріалі. Автор студентського дослідження не повинен приховувати від читача наявність у науковій літературі розходжень щодо окремих питань. Окресливши власну позицію, студент повинен – або в основному тексті, або в посиланнях – коротко згадати інші тлумачення фактів, оцінки подій або матеріалів, які він не приймає. Наукова достовірність не повинна бути порушена.

Старанність у підборі літератури, ступінь вияву власної думки, спостережень і висновків впливають на оцінку наукової роботи.

СКЛАДАННЯ ЗМІСТУ

Зміст роботи – не формальність, а суттєвий компонент кожного наукового дослідження. Скласти зміст – окреслити наукову проблему й визначити шляхи її виконання.

Зміст подають на початку роботи. Він містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів та підрозділів, зокрема вступу, заголовків розділів та їхніх підрозділів (якщо вони є), висновків, списку використаних джерел.

Приклади складання змісту до відповідних тем

ХУДОЖНІЙ ДИСКУРС ПАМ'ЯТІ В РОМАНІ

М. МАТІОС "БУКОВА ЗЕМЛЯ"

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ПАМ'ЯТЬ ЯК ОБ'ЄКТ УВАГИ СОЦІОГУМАНІТАРНИХ НАУК....	6
1.1 Формування концепцій пам'яті в соціогуманітаристиці.....	6
1.2 Пам'яттєва парадигма в художній літературі.....	10

РОЗДІЛ 2 ДИСКУРС ПАМ'ЯТІ В РОМАНІ М. МАТІОС "БУКОВА ЗЕМЛЯ".....	15
2.1 Індивідуальний, колективний, національний виміри пам'яті у творі.....	15
2.2 Медіатори пам'яті в романі.....	21
ВИСНОВКИ.....	26
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	28

ТЕМА ПРАВЕДНИЦТВА В РОМАНІ І. РОЗДОБУДЬКО "ФАРІДЕ"

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕМА ТВОРУ ЯК ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧА КАТЕГОРІЯ.....	7
РОЗДІЛ 2 ТЕМА ГОЛОКОСТУ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ.....	11
2.1 Історична пам'ять про долю євреїв у Другій світовій війні.....	11
2.2 Художній наратив Голокосту в українській літературі.....	14
2.3 Тема рятівництва у вітчизняній художній прозі про Голокост.....	17
РОЗДІЛ 3 ЛІТЕРАТУРНА ВЕРСІЯ ПРАВЕДНИЦТВА У РОМАНІ І. РОЗДОБУДЬКО "ФАРІДЕ".....	20
ВИСНОВКИ.....	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	30

КОРДОЦЕНТРИЗМ ЗБІРКИ Ю. МУСАКОВСЬКОЇ "БОГ СВОБОДИ"

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ 1 КОРДОЦЕНТРИЗМ ЯК ФЕНОМЕН НАЦІОНАЛЬНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	6
РОЗДІЛ 2 ЗБІРКА Ю. МУСАКОВСЬКОЇ "БОГ СВОБОДИ" В КОНТЕКСТІ ТВОРЧОСТІ АВТОРКИ.....	12

РОЗДІЛ 3 КОНЦЕПЦІЯ КОРДОЦЕНТРИЗМУ В ЗБІРЦІ Ю. МУСАКОВСЬКОЇ "БОГ СВОБОДИ"	18
ВИСНОВКИ.....	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	27

ГУМАНІСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КОМІКСІВ ПРО ПОРЯТУНОК НА ВІЙНІ (НА МАТЕРІАЛАХ ЖУРНАЛУ "INKER")

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ 1 СТАНОВЛЕННЯ КОМІКСУ ЯК ЖАНРУ ЛІТЕРАТУРИ: ВИНИКНЕННЯ, ХРОНОЛОГІЯ, РОЗВИТОК, ВИДИ.....	5
РОЗДІЛ 2 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОМІКСУ.....	10
РОЗДІЛ 3 КОМІКСИ ЖУРНАЛУ "INKER" ПРО ПОРЯТУНОК НА ВІЙНІ....	14
2.1 "Inker" як журнал соціального мальовищу	14
2.2 Особливості відображення порятунку на війні в коміксах журналу "Inker".....	17
ВИСНОВКИ.....	23
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	25

Зміст передбачає охоплення найголовніших питань, порушених темою, повинен враховувати актуальність теми та різносторонній аналіз творів (історичний, соціальний, естетичний).

НАПИСАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Незалежно від обраної теми, у практиці виконання курсової роботи склалися певні вимоги щодо наявності в них обов'язкових структурних елементів. Після **титульної сторінки** (див. додаток Б) йде **зміст** (див. додаток В), який відбиває структуру роботи: вступ, розділи основної частини та підрозділи, висновки, список використаних джерел.

Вступ розкриває сутність і стан наукової проблеми та її значущість, підстави й вихідні дані для розробки теми, обґрунтування необхідності проведення дослідження. У вступі не потрібно викладати біографію

письменника; зайвими будуть широкі відступи, загальні фрази. Обов'язковою є така рубрикація вступу:

– актуальність теми дослідження зі стислим аналізом науково-критичної літератури з обраної теми (так звана "історія питання");

- мета й завдання;
- об'єкт і предмет дослідження;
- методи дослідження;
- наукова новизна;
- практичне значення;
- структура роботи.

Шляхом критичного аналізу та порівняння з відомим вирішенням проблем необхідно обґрунтувати *актуальність* та доцільність наукової роботи для розвитку літературознавства. Висвітлення актуальності не повинно бути багатослівним. Досить кількома реченнями висловити головне – сутність проблеми або наукового завдання.

Обов'язковим елементом вступу має бути розкриття стану вивчення обраної теми (0,5–1,5 сторінки) із посиланнями на праці літературознавців. Рецептів *огляду науково-критичної літератури* немає. Необхідно окреслити основні етапи розвитку наукової думки з досліджуваної проблеми. Стисло, критично висвітлюючи роботи попередників, посилаючись на джерела в списку використаної літератури, назвати ті питання, що залишилися не з'ясованими і, отже, визначити своє місце у вирішенні проблеми. Бажано закінчити цей розділ коротким резюме стосовно необхідності проведення дослідження у літературознавчій галузі.

У цьому аспекті доцільними будуть лексичні засоби зв'язку (варто зазначити, що..., у сучасному науковому обігу все більше закріплюється поняття..., аналіз проблеми свідчить про відсутність загальноприйнятого визначення поняття..., аналіз наукових праць, присвячених проблемі... свідчить про багатогранність і складність, у сучасному літературознавстві поширеною є думка про те, що..., загалом можна констатувати, цікавими є результати дослідження..., варто відзначити наукові розвідки О. Галича [6], О. Забужко [9], Н. Зборовської [12], А. Ткаченка [18], у яких окреслено..., важливим також є дослідження Ю. Шереха [23], у контексті проблеми нашого дослідження заслуговують на увагу також праці..., в яких визначено, що..., однак у більшості праць, на нашу думку, недостатньо уваги приділено аналізу...).

Детальніша оцінка того чи того джерела може бути подана і в інших частинах роботи, коли її автор посилатиметься на працю, погоджуючись чи полемізуючи з науковцями.

Мета роботи – це сукупний кінцевий її результат. Мета досягається поетапним виконанням завдань. Метою будь-якої наукової праці є виявлення нових фактів, висновків, рекомендацій, закономірностей або ж уточнення відомих раніше, але недостатньо досліджених.

Отримати заплановані результати і досягти поставленої мети можна шляхом її деталізації у вигляді послідовності цілеспрямованих дій – завдань дослідження. *Завдання* – це конкретні шляхи, засоби досягнення поставленої мети. Завдання дослідження можна формулювати у вигляді самостійно закінчених етапів дослідження, або як послідовне вирішення окремих проблем наукового дослідження в межах загальної проблеми всієї курсової роботи. Опис вирішення завдань є змістом підрозділів або розділів курсової роботи.

Формулюючи мету роботи й завдання, не варто вживати терміни "Дослідження...", "Вивчення...", тому що ці слова вказують не на саму мету, а на засіб її здійснення.

Об'єкт дослідження – це явище, що породжує проблемну ситуацію, і обране для вивчення. *Предмет дослідження* міститься в межах об'єкта. Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне й часткове.

Об'єктом дослідження є художній твір (твори) письменника, а предмет дослідження визначає тему наукової роботи. Отже, в об'єкті виділяється певна частина дослідження, що й становить предмет.

У *методах дослідження* подають перелік використаних методів для досягнення поставленої в роботі мети. Перераховувати їх треба не відірвано від змісту роботи, а коротко та змістовно визначаючи, що саме досліджувалося тим чи тим методом.

При формулюванні *наукової новизни* роботи необхідно подати коротку анотацію нових наукових рішень, показати відмінність здобутих показників (компонентів) від відомих раніше, описати ступінь новизни (вперше одержано, удосконалено, дістало подальший розвиток).

У рубриці "*Практичне значення*" необхідно вказати відомості щодо практичного застосування одержаних результатів або рекомендацій щодо їх використання здобувачами вищої освіти та працівниками освіти з метою вдосконалення знань.

У рубриці "*Структура роботи*" необхідно вказати, зі скількох розділів і сторінок складається вся робота, висновки, скільки використано джерел.

Зразок оформлення вступу подано в додатках (див. додаток Г).

Основна частина роботи складається з окремих розділів, підрозділів, між якими має бути тісний зв'язок. Основу курсової роботи становить текст, у якому здобувач вищої освіти викладає свої міркування, спостереження про

об'єкт вивчення, здійснює аналіз художніх творів того чи того письменника, зіставляє факти, узагальнює досліджувані явища. В основній частині роботи необхідно переконливо й аргументовано, послідовно й логічно розкрити головні положення дослідження, встановивши потрібні причиново-наслідкові зв'язки й навівши відповідні цитати.

В основній (практичній) частині доречними будуть лексичні засоби зв'язку (у ході дослідження було встановлено, що..., відповідно до структури (досліджуваного явища) було визначено..., варто наголосити, що..., можна констатувати, що..., встановлено, що..., виявлено..., обґрунтовано..., визначено..., проаналізовано... щодо окремих аспектів досліджуваного явища було встановлено, що... , так, зокрема, простежується..., як вказувалося (зазначалося) вище..., з огляду на викладене вище...).

При згадуванні в тексті прізвищ літературознавців чи письменників необхідно ставити **один ініціал перед прізвищем** (наприклад, О. Галич, а не О. А. Галич; М. Жулинський, а не Жулинський М.).

При написанні роботи, тема якої широко висвітлена в літературознавстві, допускається певна частка реферативності, систематизації зробленого попередниками в розкритті тієї чи тієї проблеми. Але цінність праці молодого науковця визначається найперше тим, що здобувач вищої освіти вніс нового в розбудову теми, погоджується чи ні з думками літературознавців, як розкрив ідеї, мотиви, жанрові ознаки, композиційну структуру, художні засоби твору тощо.

Розглядаючи певну проблему у творчості письменника, варто простежити, як визрівали його погляди, зіставити подібні літературні явища, звернути увагу на традиції і новаторство митця. У кінці кожного розділу формують короткі висновки.

У заключній частині чітко подаються висновки, які можуть бути сформульовані тезово. Вони мають відображати найважливіші результати наукового дослідження здобувача вищої освіти й **відповідати поставленим завданням** у вступі. У висновках не повинно бути цитат, бо ж це узагальнення, синтез усього написаного. Тут у формі тез подаються основні думки дослідження. Варто використовувати такі лексичні засоби узагальнення (тож..., отже..., можна констатувати, що..., аналіз результатів дослідження дав можливість з'ясувати..., узагальнення результатів дослідження... дозволяє...).

Зразок оформлення висновків подано в додатках (див. додаток Д).

Обов'язковий елемент курсової роботи – бібліографічний опис використаних джерел, який повинен бути повним і точним із дотриманням вимог державного стандарту. Зразок оформлення списку використаних джерел дивись у розділі "Оформлення роботи".

Обсяг курсової роботи має бути в межах **25–30** сторінок форматного паперу (комп'ютерного набору), без урахування списку використаних джерел, а кількість використаних джерел – 15–20.

ОФОРМЛЕННЯ РОБОТИ

Загальні вимоги та нумерація

Під оформленням рукопису розуміємо не лише старання зовнішнє оформлення роботи, але й правильно поданий так званий науковий апарат: цитування, висновки, бібліографія використаної літератури тощо.

Друкуючи текст (на аркушах білого паперу формату А 4 (210 × 297 мм), необхідно:

- залишати поля таких розмірів: ліве – 30 мм, верхнє, нижнє – 20 мм, праве – 10 мм;
- використовувати шрифт Times New Roman 14 пунктів;
- полуторний інтервал;
- кількість рядків на сторінці не повинна перевищувати тридцяти;
- вирівняти текст по ширині.

При застосуванні автоматичного вирівнювання "по центру" необхідно прибрати абзацний відступ.

Ініціали при прізвищах (наприклад, Н. Іванова), назви населених пунктів (м. Запоріжжя), вказівки на рік (2017 р.), номери сторінок (с. 247) необхідно друкувати через нерозривний проміжок (одночасне натискання клавіш Ctrl+Shift+проміжок). Не допускається заміна тире (–) знаком дефісу (-): відмінність полягає в розмірі й наявності пробілів до і після тире.

Нумерацію сторінок подають арабськими цифрами без знака №. Першою сторінкою є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок. Друга сторінка – зміст, третя – вступ. На титульному аркуші, змісті номери сторінок не ставлять, але враховують у загальну нумерацію, на наступних – проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

Зміст роботи містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів, списку використаних джерел. У змісті після номеру розділу, підрозділу, пункту й підпункту крапка не ставиться.

Кожен розділ роботи (крім підрозділів) необхідно починати з нової сторінки. Заголовки структурних частин **ЗМІСТ, ВСТУП, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**, назви розділів друкують великими літерами симетрично до набору тексту. Крапка в кінці заголовка не ставиться.

Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) із абзацу в розрядці в підбір до тексту. Крапку в кінці заголовка не

ставляють. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Переноси слів у заголовках не допускаються.

Відстань між заголовком та текстом зверху – два вільні рядки (**один пробіл**).

Не допускається розміщувати назву розділу, підрозділу, а також пункту й підпункту в нижній частині сторінки, якщо після неї розміщено менше двох рядків тексту.

Після номеру розділу, підрозділу, пункту й підпункту крапка **не ставиться**.

Розділи, підрозділи, пункти, підпункти необхідно нумерувати арабськими цифрами. Номер підрозділу складається з номерів розділу й підрозділу, розділених крапкою. Розділи, як і підрозділи, можуть складатися з одного або декількох пунктів.

Якщо розділ або підрозділ має тільки один пункт або пункт має один підпункт, то нумерувати його не треба.

Розділи мають наскрізну нумерацію в межах усієї роботи й позначаються арабськими цифрами без крапки в кінці, а потім з нового рядка набирають заголовок розділу.

Наприклад:

РОЗДІЛ 1

ПОНЯТТЯ АРХЕТИПУ В НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ

1.1 Календарна обрядовість як джерело архетипів

Далі йде текст роботи (без пробілу, із абзацу).

Цитування

У тексті кожного наукового дослідження обов'язково мають бути цитати, тобто дослівно наведені, відділені від основного тексту лапками, тексти, взяті з робіт інших авторів, чи уривки з художнього, публіцистичного твору.

Науковий етикет вимагає точного відтворення цитованого тексту, без найменшого спотворення змісту джерела. Текст цитати подається в лапках (лапки повинні бути однотипними в межах роботи) і наводиться в тій граматичній формі, в якій він поданий у джерелі, зі збереженням особливостей авторського написання. Цитування має бути повним, без довільного скорочення авторського тексту. Допускається пропуск слів, речень, абзаців за умови, якщо це не спотворює авторського тексту; такі пропуски позначаються трьома крапками. Вони можуть ставитися в будь-якому місці цитати: на початку, всередині, у кінці. Якщо перед вилученим текстом або за ним стояв розділовий знак, він не зберігається.

Віршовані рядки наводяться без лапок із відступом 5 см.

Цитати можуть бути повні або ж неповні. Повна цитата – це закінчена думка, тобто ціле речення. Неповна цитата – це уривок речення, окреме словосполучення. Усі цитати повинні бути паспортизовані. У кінці цитати в тексті в квадратних дужках ставиться порядковий номер, під яким у списку використаних джерел стоїть джерело.

Подаємо зразок оформлення повної цитати:

"Психоаналітичне тлумачення фольклору дає змогу збагнути потенційно трансцендентний код материнської універсальності, пронизаної творчим началом" [12, с. 31].

Відповідний опис у переліку посилань:

12. Зборовська Н. Психоісторія літератури як теоретична проблема: онтогенез і філогенез. Зборовська Н. *Код української літератури: проект психоісторії новітньої української літератури* : монографія. Київ : Академвидав, 2006. С. 31–53.

Подаємо зразок оформлення неповної цитати:

Міра поєднання історичної достовірності й вимислу, звичайно, не може бути єдиною на всі випадки, – "воля автора визначити її відповідно до свого завдання й вимог теми" [14, с. 145].

Відповідний опис у переліку посилань:

14. Ільницький М. Людина в історії (сучасний історичний роман). Київ : Дніпро, 1989. 356 с.

Неприпустимою є ситуація, коли в тексті здобувач вищої освіти пише: "Як стверджував О. Галич...", а посилається на працю М. Жулинського чи В. Дончика. Лише у випадку, коли потрібна праця відсутня в доступних для вас бібліотеках, можливе розміщення цитати з покликанням до іншого автора. Таке посилання повинне бути доповнене позначенням "цитую за", що в тексті наукової роботи необхідно записати так [цит. за 15, с. 423].

Коли ж дається посилання на багатотомне видання, то обов'язково вказують і на том (чи книгу), наприклад [23, т. 2, с. 456].

Відповідний опис у переліку посилань:

23. Рильський М. Зібр. тв. : у 20 т. Київ : Наукова думка, 1983–1990.

Цитати з праць не українських авторів необхідно перекладати українською мовою.

Не допускається об'єднання в одне ціле кількох цитат, узятих із різних місць того ж або різних джерел. Кожна цитата має оформлятися окремо. Всі цитати обов'язково супроводжуються посиланнями на джерело (це дозволяє в разі потреби перевірити правильність цитування, підвищує відповідальність за цитований текст).

Цитувати необхідно в міру, не зловживати довгими цитатами з теоретичних праць чи художніх текстів. Надмірне цитування, наведення надто великих уривків чужих текстів свідчить про невміння дослідника аргументувати свої твердження, неспроможність аналізувати літературне явище. Крім того, не дозволяється залучати до огляду літератури матеріал не за темою наукової роботи; заміняти аналіз творів письменника переказом їх змісту чи викладенням біографії автора.

Оформлення списку використаних джерел

Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарату, котрий містить бібліографічні описи використаних джерел. Джерела можна розміщувати в списку одним із таких способів: у порядку появи посилань у тексті чи в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків.

Відомості про джерела, які включені до списку, необхідно подавати згідно з вимогами чинного стандарту з бібліотечної та видавничої справи (Національний стандарт України ДСТУ 8302:2015 "Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання" [4], ДСТУ 3582:2013 "Інформація та документація. Бібліографічний опис скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила" [5]).

Основними елементами бібліографічного опису є інформація про: автора (-ів); назву твору; вид видання (за потреби – про перевидання чи переклад); місце видання, видавництво; рік видання та обсяг публікації.

Літературу, що видана різними мовами, розміщують у такий спосіб: кирилицею, а потім – латиницею. **Не використовувати у курсовій роботі російськомовні джерела та посилання на російських авторів.**

Подаємо основні зразки оформлення списку використаних джерел:

а) нариси, монографії, науково-публіцистичні видання (один автор)

1. Біла А. Український літературний авангард: пошуки, стильові напрямки : монографія. Київ : Смолоскип, 2006. 464 с.
2. Галич О. Олесь Гончар у вимірах non fiction : монографія. Луганськ : Книжковий світ, 2011. 260 с.
3. Дзюба І. Тарас Шевченко: життя і творчість. Київ : Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2008. 702 с.
4. Дончик В. Доля української літератури – доля України : монологі й полілогі. Київ : Грамота, 2011. 640 с.
5. Зборовська Н. Код української літератури: проект психоісторії новітньої української літератури : монографія. Київ : Академвидав, 2006. 504 с.
6. Зеров М. Українське письменство ХІХ століття: від Куліша до Винниченка : лекції, нариси, статті. Дрогобич : Відродження, 2007. 568 с.
7. Ільницький О. Український футуризм (1914–1930). Львів : Літопис, 2003. 456 с.
8. Качуровський І. Променисті силуетки : лекції, доповіді, статті, есеї, розвідки. Київ : Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2008. 766 с.
9. Нестелєєв М. На межі: суїцидальний дискурс українського модернізму : монографія. Київ : Академвидав, 2013. 256 с.
10. Токмань Г. Жар думок: лірика Євгена Плужника як художньо-філософський феномен : монографія. Київ : Академія, 2013. 224 с.

б) підручники, навчальні (навчально-методичні) посібники, науково-документальні видання (два і більше авторів)

1. Архів розстріляного відродження : матеріали архівно-слідчих справ українських письменників 1920–1930-х років / упор. О. і Л. Ушкалови. Київ : Смолоскип, 2010. 456 с.
2. Бородін В., Кирилюк Є., Смілянська В., Шабліовський Є., Шубравський В. Т. Г. Шевченко : біографія / відп. ред. Є. Кирилюк. Київ : Наукова думка, 1984. 558 с.
3. Гаєвська Н., Пилипей О., Стрюк Л. Микола Хвильовий : навч.-мет. посіб. Київ : Логос, 2015. 256 с.
4. Галич О. Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури / за ред. О. Галича. Київ : Либідь, 2006. 488 с.
5. Історія української літератури ХІХ століття : навч. посіб. : у 3 кн. / за ред.

- М. Яценка. Київ : Либідь, 1997. Кн. 3 : 70–90-ті роки XIX ст. 432 с.
6. Історія української літератури XIX століття : підручник : у 2 кн. / за ред. М. Жулинського. Київ : Либідь, 2005. Кн. 1. 656 с.
 7. Історія української літератури XX століття : підручник для студентів гуманітарних спеціальностей вищих закладів освіти : у 2 кн. / за ред. В. Дончика. Київ : Либідь, 1998. Кн. 2 : друга половина XX століття. 456 с.
 8. Історія української літератури XX – поч. XXI ст. : навчальний посібник : у 3 т. / за ред. В. І. Кузьменка. Київ : Академвидав, 2013. Т. 1. 592 с.
 9. Ковалів Ю. Історія української літератури XX – поч. XXI ст. : підручник : у 10 т. Київ : ВЦ Академія, 2015. Т. 4 : У сподіваннях і трагічних зламах. 576 с.
 10. Цалик С., Селігей П. Таємниці письменницьких шухляд : детективна історія української літератури. Київ : Інформаційно-аналітична агенція "Наш час", 2011. 352 с.

в) багатотомні видання

1. Гончар О. Щоденники : у 3 т. / упор. В. Гончар. Київ : Веселка, 2008. Т. 3 : 1984–1995. 606 с.
2. Леся Українка. Зібр. тв. : у 12 т. / редкол. : Є. Шабліовський (голова) та ін. Київ : Наукова думка, 1975. Т. 1 : Поезії. 448 с.
3. Павличко Д. Твори : у 10 т. / уклад. Д. Пилипчук. Київ : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2011. Т. 4 : Поезія, 2001–2011. 608 с.
4. Рильський М. Зібр. тв. : у 20 т. / редкол. : Л. Новиченко (голова). Київ : Наукова думка, 1983–1990.
5. Шевченко Т. Художник. Шевченко Тарас. *Повне зібр. тв.* : у 12 т. / редкол. : М. Жулинський (голова) та ін. Київ : Наукова думка, 2003. Т. 4 : Повісті. С. 120–207.
6. Шевчук В. Муза Роксоланська : українська література XVI–XVIII століття : у 2 кн. Київ : Либідь, 2004. Кн. 1 : Ренесанс. Раннє бароко. 400 с.
7. Франко І. Зібр. тв. : у 50 т. / редактор тому Н. Крутікова; упор. та комент. О. Мишанича. Київ : Наукова думка, 1970. Т. 22 : Повісті та оповідання (1904–1913). 519 с.
8. Хвильовий М. Повне зібр. тв. : у 5 т. / за заг. ред. Ростислава Мельникова. Київ : Смолоскип, 2018. Т. 1 : Поезія. 325 с.
9. Шевельов Ю. Вибрані праці : у 2 кн. / упоряд. І. Дзюба. Київ : Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2008. Кн. II : Літературознавство. 1151 с.
10. Шевченківська енциклопедія : у 6 т. / редкол. : М. Жулинський (голова); М. Бондар, О. Боронь (відповідальний секретар). Київ : Інститут літератури ім. Т. Шевченка НАН України, 2013. Т. 3 : І–Л. 888 с.

г) збірники наукових праць

1. Горбач Н. "Володимир" Ф. Прокоповича як перша українська історична драма. *Вісник Запорізького національного університету* : зб. наук. ст. Серія : філологічні науки. Запоріжжя : ЗНУ, 2007. № 1. С. 44–48.
2. Кравченко В. Функціональна роль символів у романі "Отчий світильник" Р. Федоріва. *Вісник Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка* : зб. наук. пр. Луганськ : Альма-матер, 2007. № 8 (125). С. 74–80.
3. Мишанич М., Мишанич С. Міф, міфологія, міфологізм, міфокритика, міфопоетика : історія інтерпретації і розмежування понять. *Актуальні проблеми української літератури і фольклору* : наук. зб. Донецьк : Норд-Прес, 2002. Вип 7. С. 5–41.
4. Набитович І. Творчість Тараса Шевченка в літературознавчій спадщині Юрія Бойка (Блохина). *Шевченкознавчі студії* : зб. наук. пр. Київ : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2015. Вип. 18. С. 428–438.
5. Проценко О. Моделювання історичних подій і осіб у діалогії О. Пахучого "Тиміш Хмельницький, син Богдана", "Юрась Хмельниченко". *Актуальні проблеми слов'янської філології* : міжвузівський зб. наук. ст. Вип. XI : лінгвістика і літературознавство. Київ-Ніжин : Аспект-Поліграф, 2006. С. 360–366.
6. Салига Т. Богдан Ігор Антонич, сецесія і контекст (до поетики стилю). *"Мистецтво творять шал і розум": творчість Богдана Ігоря Антонича: рецепція та інтерпретації* : зб. наук. пр. / ред. У. Крук. Вип. 11. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2011. С. 396–417.
7. Сенік Л. Хвильовизм і вісниківство як вияв національної тотожності. *Вісниківство : літературна традиція та ідеї* : зб. наук. пр., присвячений пам'яті Василя Іванишина / редкол. : Л. Кравченко (голова), О. Баган, П. Іванишин та ін. Дрогобич : Коло, 2009. С. 218–225.

г) антології, енциклопедії, словники (автори, редактори, упорядники)

1. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття : наук. вид. / упор. В. Агеєва. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с.
2. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ століття / за ред. М. Зубрицької. Львів : Літопис, 2001. 832 с.
3. Київські неокласики : антологія / упор. Н. Котенко. Київ : Смолоскип, 2015.

920 с.

4. Лексикон загального та порівняльного літературознавства / керівник проекту А. Волков. Чернівці : Золоті литаври, 2001. 636 с.
5. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / авт.-укл. Ю. Ковалів. Київ : Академія, 2007. Т. 1 : А–Л. 608 с.
6. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / авт.-укл. Ю. Ковалів. Київ : Академія, 2007. Т. 2 : М–Я. 624 с.
7. Літературознавчий словник-довідник / ред. кол. : Р. Гром'як, Ю. Ковалів, В. Теремко. Київ : Академія, 1997. 752 с.
8. Поети "Нью-Йоркської групи" : антологія / упор. О. Астаф'єв, А. Дністровий. Харків : Ранок, 2003. 288 с.
9. Розстріляне Відродження : хрестоматія / упор. Ю. Хізова, В. Щоголева. Харків : Торсінг плюс, 2008. 608 с.
10. Українське козацтво : мала енциклопедія / редкол. : Ф. Турченко (керівник), С. Лях (відп. ред.) та ін. Київ : Генеза; Запоріжжя : Прем'єр, 2002. 568 с.

е) складові частини видань

1. Івакін Ю., Смілянська В. Тарас Шевченко. *Історія української літератури XIX століття* : навч. посіб. : у 3 кн. / за ред. М. Яценка. Київ : Либідь, 1996. Кн. 2 : 40-60-ті роки XIX століття. С. 97–143.
2. Ковалів Ю., Дзюба І. Художній процес. *Історія української літератури XX століття* : підручник для студентів гуманітарних спеціальностей вищих закладів освіти : у 2 кн. / за ред. В. Г. Дончика. Київ : Либідь, 1998. Кн. 1 : Перша половина XX століття. С. 46–63.
3. Костюк Г. Валер'ян Підмогильний. *Українське слово* : хрестоматія української літератури та літературної критики XX століття : у 3 кн. Київ : Рось, 1994. Кн. 2. С. 307–317.
4. Леві-Стросс К. Міт та значення. *Антологія світової літературно-критичної думки XX століття* / за ред. М. Зубрицької. Львів : Літопис, 2001. С. 448–462.
5. Полонська-Василенко Н. Київ часів М. Зерова та П. Филиповича. *Київські неокласики* / упор. В. Агеєва. Київ : Факт, 2003. С. 175–194.
6. Слабошпицький М. Остання з великого покоління : Наталя Лівицька-Холодна. *Слабошпицький М. 25 українських поетів на вигнанні*. Київ : Ярославів Вал, 2012. С. 221–229.
7. Сосюра В. Третя Рота. *Сосюра В. Вибрані твори* : у 2 т. Київ : Наукова думка, 2000. Т. 2 : Поеми. Роман. С. 238–507.
8. Шевчук В. "А буде син і буде мати..." : ідея родини як основи суспільності

в поезії Тараса Шевченка. Шевчук В. *"Personae verbum"* (слово іночасне) : розмисел. Київ : Твім інтер, 2001. С. 139–224.

д) періодичні видання (журнали, газети)

1. Гальченко С. "Десятирічка" Остапа Вишні (рукопис із шухляди часів незалежності). *Слово і Час*. 2007. № 8. С. 57–69.
2. Голобородько Я. Естетична поліфонія Юрія Яновського. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2004. № 4. С. 129–142.
3. Мажара Н. Мемуари як засіб і результат культурної ідентифікації митця. *Наукові праці : науково-методичний журнал*. Серія: Філологія: Літературознавство. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. Т. 200. Вип. 188. С. 45–50.
4. Підпригора С. Художньо-стильова специфіка оповідної манери в романному триптиху "Вогненні стовпи" Р. Іваничука. *Українська мова і література в школі*. 2009. № 6. С. 35–39.
5. Дзюба-Погребняк О. Перша світова і українська література. *Слово і Час*. 2013. № 6. С. 23–31.
6. Іваничук Р. "Якби я був молодий, був би нині на сході". Неопублікована розмова з Романом Іваничуком / інтерв'ю Т. Таран. *Українська правда*. 2016. 19 вересня.
7. Павличко Д. Іван Богун : поема. *Дзвін*. 2015. № 10. С. 58–66.
8. Савенко І. Основні проблеми документального письма в контексті літературознавчого дискурсу межі століть. *Вісник Львівського університету : серія філологічна*. Львів, 2008. Вип. 44. Ч. 2. С. 127–137.
9. Слабошпицький М. Де шукати сучасний стиль? (штрихи до портрета Надії Степули). *Літературна Україна*. 2013. № 27 (5506). 18 липня.
10. Черкашина Т. Українська автобіографічна повість ХХ століття: становлення основних жанрових ознак. *Філологічні трактати*. Луганськ : Луганський національний університет імені Т. Шевченка. 2014. Т. 6. № 1. С. 39–45.

є) матеріали конференцій

1. Заверталюк Н. Шістдесятники у фокусі "рухливої естетики" 60-х років ХХ століття. *Шістдесятництво як літературне явище* : матеріали Всеукр. наук. конф. Дніпропетровськ : Навчальна книга, 2000. С. 6–8.
2. Кравченко В., Проценко О. Іван Виговський як історична особа і художній персонаж у романах І. Нечуя-Левицького "Гетьман Іван Виговський" та

Ю. Мушкетика "На брата брат". *Література. Фольклор. Проблеми поетики* : зб. наук. пр. Вип. 8 : Матеріали всеукр. наук.-теорет. конф. Київ : Твім інтер, 2001. С. 150–157.

3. Наєнко М. Ще про бідермаєр і прозу Шевченка. *Тарас Шевченко і народна культура* : зб. пр. міжнар. (35-ї) наук. шевченківської конф. : у 2 кн. Кн. 2. Черкаси : Брама-Україна, 2004. С. 83–86.
4. Павленко І. "Місцями пам'яті" в сучасній українській літературі про Голокост : матеріали наук. конф. "Література й історія" 11–12 жовтня 2018 р. Запоріжжя : ЗНУ, 2018. С. 125–127.
5. Хом'як Т. Т. Шевченко в інтерпретації Яра Славутича. *Тарас Шевченко і сьогодення* : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. Сімферополь : Сімферопольська міська друкарня, 2012. С. 107–117.

ж) автореферати дисертацій

1. Безхутрий Ю. Художній світ Миколи Хвильового : автореф. дис. ... докт. філол. наук : 10.01.01. Львів, 2003. 26 с.
2. Ковальова О. Бінарні колізії модернізму та авангардизму в українській літературі першої половини XX століття (творчість Лесі Українки, М. Семенка, Б.-І. Антонича) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01. Київ, 2006. 20 с.
3. Проценко О. Еволюція українського історичного роману 90-х років XX століття : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01. Запоріжжя, 2001. 20 с.
4. Пономаренко О. Національний міфосвіт поезії Б.-І. Антонича : аспект художнього образу-символу : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01. Київ, 2007. 22 с.
5. Томчук О. Естетична система Михайла Драй-Хмари : генеза, творча реалізація : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01. Кіровоград, 2002. 20 с.

з) художні твори

1. Андрухович Ю. Дванадцять обручів : роман. Київ : Критика, 2006. 275 с.
2. Антонич Б.-І. Повне зібрання творів / передм. М. Ільницького; упоряд. і ком. Д. Ільницького. Львів : Літопис, 2009. 968 с.
3. Бакалець Я., Яріш Я. Із сьомого дна. Харків : Книжковий Клуб "Клуб Сімейного Дозвілля", 2011. 400 с.
4. Забужко О. Я, Мілена. *Забужко О. Сестро, сестро* : повісті та оповідання. Київ : Факт, 2004. С. 123–154.

5. Зборовська Н. Українська реконкіста : анти-роман. Тернопіль : Джура, 2003. 304 с.
6. Зеров М. Вибране : поезії, переклади, дипломна робота. Київ : Український письменник, 2011. 712 с.
7. Іваничук Р. Вогненні стовпи : романний триптих. Львів : Літопис, 2002. 432 с.
8. Костенко Л. Річка Геракліта. Київ : Либідь, 2011. 336 с.
9. Матіос М. Солодка Даруся : драма на три життя. Львів : Піраміда, 2007. 188 с.
10. Яценко П. Нечуй. Немов. Небач : кінороман. Львів : Піраміда, 2017. 144 с.

и) електронні ресурси

1. Вихор І. Поетичний топос міста та його тематичні різновиди. URL: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npd/2010_3vihar.pdf. (дата звернення: 25.09.2023).
2. Гуцало Є. "Не треба мене канонізувати". URL: <http://artvertep.com/print?cont=1085> (дата звернення: 11.10.2023).
3. Іваничук Р. "Література – це храм" : інтерв'ю. *ЛітАкцент*. 2009. 23 червня. URL: <http://litakcent.com/2009/06/23/roman-ivanuchuk-literatura-%E2%80%94-se-hram/> (дата звернення: 01.09.2023).
4. Ключек Г. «Кінематографізм» Тараса Шевченка в контексті інтерактивних стосунків: *Література й кіно*: матеріали Всеукраїнської наукової конференції (04-07 квітня 2012 р.). *Наукові записки*. Серія: Філологічні науки (Літературознавство). 2012. Вип. 110. С. 3–15. https://www.cuspu.edu.ua/images/nauk_zapiski/filology/v110.pdf (дата звернення: 15.09.2022).
5. Колошук Н. Нефікційна література (документалістика) як маргінальне явище мультикультурного процесу сучасності : українська ситуація. *Питання літературознавства*: науковий збірник. 2009. Вип. 78. С. 215–223. URL : <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/18489> (дата звернення: 09.09.2022).
6. Павличко Д. Честь – загинути за Україну. *Слово Просвіти*. 2015. 10 вересня. URL : <http://slovoprosvity.org/2015/09/10/dmitro-pavlichko-chest-zaginati-za-ukrainu/> (дата звертання: 01.06.2023).
7. Старовойт І. Бумеранг пам'яті : про стидкі і страшні спогади в українській літературі. URL: <http://litakcent.com/2018/02/02/bumerang-pam-yati-pro-stidki-i-strashni-spogadi-v-ukrayinskiy-literaturi/> (дата звернення: 03.11.2023).

ЗАХИСТ РОБОТИ

Курсові роботи є окремими одиницями контролю і оцінюються за результатами їх захисту перед комісією у складі трьох викладачів кафедри, серед яких і керівник роботи, до початку сесійного контролю знань. Захист публічний, на ньому можуть бути присутні (за бажанням) науково-педагогічні працівники і здобувачі вищої освіти.

Якщо можливості фізичного відвідування університету здобувачами освіти під час проведення захисту курсової роботи обмежені або відсутні та/або традиційні інструменти захисту не можуть бути застосовані з причин непереборної сили, застосовується Положення про організацію освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання в Запорізькому національному університеті [9]. Дистанційна комунікація під час захисту курсової роботи може здійснюватися за допомогою месенджерів (Viber, Telegram та ін.), відеоконференцій (BigBlueButton Moodle, MS Teams, ZOOM, CiscoWebEx, GoogleMeet та ін.).

Висвітлення студентом змісту курсової роботи триває не більше 10-ти хвилин. У виступі основний акцент робиться на власних досягненнях, пропозиціях щодо вдосконалення наявних досліджень, їх практичному застосуванню, зроблених висновках тощо. Під час захисту здобувач вищої освіти має давати відповіді на запитання членів комісії, наукового керівника по темі роботи. Після виступу здобувача вищої освіти свою позицію щодо рівня виконаного дослідження висловлює науковий керівник. Після обміну думками здобувачу вищої освіти надається заключне слово, в якому він може висловитися щодо оцінки, уточнити свою позицію або залишитись при своїй думці. Проте здобувач вищої освіти має бути об'єктивним при оцінюванні висловлених зауважень, ходу обговорення і вміти визнати їх обґрунтованість.

При оцінюванні курсової роботи обов'язково враховується рівень захисту.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Оцінювання курсової роботи здійснюється за 100-бальною шкалою. Рейтингова оцінка з курсової роботи містить два складники. Перший характеризує якість виконаної роботи (50 – 80 балів), другий – якість захисту (0 – 20 балів).

Рейтингова система оцінювання курсових робіт

Кількість балів	Етапи оцінювання курсових робіт
-----------------	---------------------------------

50 – 80 балів	Оцінка наукового керівника При оцінці курсової роботи враховуються: 1. Ступінь самостійності, оригінальності дослідження; 2. Повнота розкриття теми і коректність обрання методів; 3. Обсяг використання в роботі теоретичних висновків із теми, що містяться в працях вітчизняних і зарубіжних учених, якість опрацьованих джерел. 4. Якість підготовки основних складових дослідження: - у вступі обґрунтовується актуальність теми, формулюються об'єкт, предмет, мета і завдання, проводиться аналіз ступеня дослідження проблеми, вказується наукова новизна, практичне значення, структура роботи; - основна частина роботи ґрунтується на змісті поставлених завдань. При оцінюванні першого розділу акцентується увага на його головному призначенні: визначенні методологічних і науково-теоретичних основ розкриття проблеми. У другому (третьому) розділі міститься практична розробка проблеми запропонованим студентом способом, ефективність способу за наведеними даними: - висновки оцінюються за здатністю відображати підсумки проєкту, відповідністю меті й завданням, наявністю пропозицій подальшої розробки проблеми; - список літератури з-поміж використаних джерел містить і видання, надруковані за останні 5-10 років. Наукова література, використана студентом, відображає сучасний рівень вирішення конкретно тієї проблеми, яка була означена у вступі. 5. Оволодіння студентом основними компетентностями, зокрема, такими, як: - уміння доцільно поєднувати методи дослідження для аналізу того чи того аспекту; - уміння самостійно встановлювати і формулювати проблеми в дослідженні певних аспектів чи у використанні певних методологій; - уміння встановлювати нові зв'язки між відомими явищами, знаходити нові рішення відомих проблем; - уміння визначати перспективні напрямки дослідження конкретної теми;
---------------	---

	- уміння застосовувати засвоєні знання при виконанні дослідницьких завдань; - уміння самостійно створювати системи доказових аргументів; - уміння співвідносити результати власного пошуку з наявними результатами в обраному дослідницькому полі; - оволодіння прийомами та навичками самостійної дослідницької роботи; - формулювання в результаті дослідження самостійних висновків; - висунення рекомендацій щодо використання запропонованих результатів і висновків у науці та практиці. 6. Грамотність, стиль і відповідність оформлення встановленим вимогам. 7. Дотримання студентом графіка виконання етапів наукової роботи.
0 – 20 балів	Оцінка захисту курсової роботи враховує вільну орієнтацію в матеріалах роботи і науковому дискурсі, що стосується теми дослідження, знання питань теми, самостійність і вільне володіння термінологією дослідження, розуміння природи і сутності досліджуваного предмета, уміння застосовувати теоретичні положення до вирішення практичних завдань, уміння відстоювати свої погляди під час захисту, уміння в короткій доповіді розкрити основні положення й результати дослідження, повнота відповідей на поставлені питання комісії; рівень володіння сучасною українською літературною мовою, розвиток усного мовлення, дотримання наукового стилю.

Переведення загальних рейтингових оцінок в оцінки за національною шкалою та шкалою ECTS здійснюється відповідно до таблиці:

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Незараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов’язковим повторним курсом)		

ТИПОВІ ПОМИЛКИ ПРИ НАПИСАННІ КУРСОВОЇ РОБОТИ

1. Курсова робота не містить елементів наукової новизни, у ній не проведено аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду розв’язання порушеної проблеми, не виділені аспекти, які потребують додаткової уваги автора курсової роботи.

2. Мета дослідження не відповідає темі, сформульована нечітко, не враховує специфіки об’єкта і предмета дослідження.

3. Відсутнє логічне поєднання теоретичних аспектів досліджуваної проблеми з практичною частиною курсової роботи.

4. Зібраний із теми курсової роботи матеріал переписується без узагальнення, аналізу, систематизації і творчого переосмислення, не виявляється авторське бачення проблеми.

5. Зміст роботи не відповідає заявленій темі, сформульовані розділи та підрозділи не дають повного уявлення про тему дослідження.

6. Виклад положень курсової роботи здійснюється не своїми словами, а з використанням складних мовних зворотів, засиллям іншомовної лексики, наукоподібних формулювань, стилістично різнорідних фрагментів тексту тощо.

7. Фрагменти курсової роботи змістовно не узгоджені між собою, містять несистематизований матеріал, суперечливу або взаємовиключну інформацію, повтори одних і тих самих думок, висловлених по-різному тощо.

8. У роботі використовується застаріла інформація, неперевірені факти, сумнівні джерела, відсутній аналіз спеціальної літератури з теми дослідження за останні 5–10 років.

9. Не на всі наведені цитати з художнього тексту, думки науковців, визначення, факти зроблено посилання у текстовій частині роботи.

10. Цитування відзначається неточністю, покликання у тексті роботи не відповідають списку використаних джерел.

11. Висновки курсової роботи не відповідають поставленим у ній завданням.

12. Список використаних джерел укладено довільно, без дотримання вимог державного стандарту.

13. Робота містить граматичні і стилістичні помилки, росіянізми, технічні огріхи при комп'ютерному наборі тексту, не відповідає вимогам до оформлення.

14. Обсяг курсової роботи не відповідає вимогам.

ДОДАТОК А

Витяг із Закону України "Про освіту"

Стаття 42. Академічна доброчесність

1. Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

2. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

3. Порухенням академічної доброчесності вважається:

- академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;

- самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;

- фабрикація – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;

- фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

- списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;

- обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;

- хабарництво – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;

- необ'єктивне оцінювання – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти.

ДОДАТОК Б

Приклад оформлення титульної сторінки

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Філологічний факультет
Кафедра української літератури

КУРСОВА РОБОТА

з історії української літератури

на тему: **МОТИВ ЧУДА В СТРУКТУРІ
"КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКОГО ПАТЕРИКА"**

Студента (ки) 2-го курсу, групи 6.0359-у
спеціальності 035 філологія
освітньої програми українська мова та
література
спеціалізації 035.01 українська мова та
література

Петренко Олени Володимирівни
Керівник: к. філол. н., доцент
Науменко О. А.

Національна шкала _____

Кількість балів: _____

Оцінка: ECTS _____

Члени комісії _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (ініціали та прізвище)

(підпис) (ініціали та прізвище)

ЗАПОРІЖЖЯ

2023

ДОДАТОК В
Приклад оформлення змісту

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ТА ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ БІОГРАФІЧНОЇ ПРОЗИ	6
РОЗДІЛ 2 СПІВВІДНОШЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ ТА ХУДОЖНЬОЇ ПРАВДИ В РОМАНІ ВАС. ШЕВЧУКА "ТЕРНОВИЙ СВІТ"	14
2.1 Художня трансформація документального матеріалу.....	14
2.2 Асоціативно-психологічне осмислення образу Т. Шевченка.....	20
ВИСНОВКИ.....	26
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	28

ДОДАТОК Г

Приклад оформлення вступу

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Історична й біографічна література здавна користувалася значною увагою пересічних читачів і літературознавців. Таке зацікавлення широких читацьких кіл творами цієї тематики пояснюється їх величезною просвітницькою й виховною вагою, здатністю порушувати глобальні філософські й соціальні питання, плекати повагу до кожної окремої особистості, яка здатна змінити хід історії.

Художня біографія – це специфічне міжродове метажанрове утворення. Однією з найважливіших її жанрових рис є творче змалювання життєвого шляху конкретно-історичної особи, реалізоване на основі справжніх документів і подій з глибоким зануренням письменника в її духовність і внутрішній світ, соціальну та психологічну природу історичних діянь.

Жанрово-стильові особливості історико-біографічного роману підпорядковані законам художньо-документальної оповіді про події життя, риси вдачі, діяльність реальної історичної особи, яка відзначається неповторністю власної індивідуальності, участю у важливих історичних, політичних, культурницьких подіях. Автори таких творів прагнуть змодельовати відому постать у її найхарактерніших рисах у певний період життя або створити опис людської долі, в загальних рисах інтерпретуючи біографію, побутове й суспільне оточення, надаючи перевагу психологічному трактуванню життєвих колізій. Блискучі зразки історико-біографічної прози як великих, так і малих жанрів створені С. Васильченком, П. Загребельним, О. Іваненко, Р. Іваничуком, О. Левицьким, Н. Рибак, Л. Смілянським, Ю. Хорунжим, В. Чередниченко та іншими.

Кількісне та якісне збільшення обсягів напрацювань у царині історико-біографічної прози вимагає цілісно-системного теоретичного осмислення цієї

літератури. Теоретичні проблеми біографічної прози ставали об'єктом дослідження літературознавців С. Аверінцева [1], А. Акімової [2], М. Бахтіна [4], М. Ільницького [10], А. Кудряшової [12], Ю. Лотмана [13], А. Моруа [17], О. Тараненка [22], І. Ходорківського [25] та інших.

Вагомим здобутком українських письменників – творців історико-біографічного жанру варто вважати романи "Тарасові шляхи" й "Марія" О. Іваненко, "Михайло Коцюбинський" і "Поетова молодість" Л. Смілянського, "В степу безкраїм за Уралом" З. Тулуб, "Терен на шляху" і "Поет під час облоги" П. Колесника.

У 70-х роках ХХ століття прийшло нове поповнення письменників-біографів, які активно включилися у творчий процес і своїми творами збагатили українську літературу: повісті "Грозовий ранок" і "Марія Заньковецька" І. Пільгука, "Павло Тичина" С. Тельнюка, "Кларнети ніжності" П. Загребельного; романи "Олександр Довженко" і "Юрій Яновський" С. Плачинди, "Предтеча", "Велесич", "Син волі", "Терновий світ" Вас. Шевчука.

Згадані письменники значною мірою відійшли від узвичаєних форм зображення митців, заглибившись насамперед у психологічний світ своїх героїв. Але це не завадило їм створити науково достовірні концепції героя й часу, глибоко осмислити найскладніші явища життя, піднести духовний рівень своїх героїв та показати їх багатогранний внутрішній світ, пов'язавши долі митців зі складними соціальними й культурними проблемами епохи.

Аналіз літературно-мистецького контексту біографічної прози ХХ століття свідчить, що вона оновила вже відомі жанрові форми (біографія-есе, біографічна новела, роман-есе, мемуарний роман, роман-дослідження тощо) і збагатилася численними жанровими різновидами та міжжанровими гібридними модифікаціями (псевдобіографія, біографія-самосвідомство, роман-факт, роман-мозаїка, роман-пошук, роман-монтаж, біографічний пунктирний роман, повість-документ, пошукові мемуари, біографічний інтелектуальний бестселер тощо).

Означені процеси свідчать про те, що документально-біографічна проза має надзвичайно рухомі межі жанрів і вільну специфіку в стильовому оформленні. Особливо це стосується нового тлумачення й трансформації традиційних жанрових форм.

Спроби цілеспрямованого опрацювання загалу біографічної прози та вирішення певних теоретичних проблем жанрового розвитку належать сучасним дослідникам І. Акіншиній [3], І. Братусь [5], А. Галичу [7], І. Данильченко [11], А. Меншій [15], І. Савенко [18], О. Скарніній [20] тощо.

Роман Вас. Шевчука "Терновий світ" на сьогодні залишається малодослідженим. Поодинокі згадки про цей твір знаходимо у працях О. Галича [10], Т. Пінчук, Н. Сизоненко [14]. Так, наприклад, у статті Т. Пінчук, Н. Сизоненко розглянуто наукові дослідження Вас. Шевчука, які дають неоціненний матеріал для розуміння художньої концепції біографічних образів Г. Сковороди, Т. Шевченка, їх новаторського висвітлення. У дослідженнях О. Проценко [15] з'ясовані особливості жанрово-композиційної природи роману, поетикальні доміанти.

Саме тому актуальність теми дослідження зумовлена назрілою потребою системного, внутрішньо несуперечливого наукового осмислення трансформаційних процесів історичної правди в художню в романі Вас. Шевчука "Терновий світ".

Мета дослідження: з'ясувати співвідношення історичної та художньої правди в романі Вас. Шевчука "Терновий світ".

Реалізація поставленої мети передбачає виконання таких **завдань:**

- розкрити сутність теоретичних проблем дослідження української біографічної прози та окреслити шляхи їх вирішення;
- розглянути генезис біографічної прози від її зародження й до початку ХХІ століття;
- з'ясувати естетичне та композиційне навантаження документів у художньому відтворенні подій, характерів і явищ у романі Вас. Шевчука "Терновий світ";

- показати специфіку моделювання образу Т. Шевченка Вас. Шевчуком;
- узагальнити суть дослідження.

Об'єкт дослідження: роман Вас. Шевчука "Терновий світ".

Предмет дослідження: історична та художня правда в романі Вас. Шевчука "Терновий світ".

Методи дослідження. У роботі реалізовано поєднання історико-літературного й порівняльно-типологічного методів, застосовано аналітично-описовий метод, який полягає в підборі, описі та аналізі матеріалу.

Наукова новизна роботи полягає у з'ясуванні особливостей поєднання історичної та художньої правди в романі Вас. Шевчука "Терновий світ". Робота значно доповнить уявлення про світоглядно-естетичні позиції, творчу манеру письменника, розширить коло досліджень про художню та науково-популярну біографію українських творців.

Практичне значення одержаних результатів у тому, що вони можуть бути використані в подальшій розробці літературознавчих проблем з обраної теми.

Структура роботи. Курсова робота складається зі вступу, двох розділів, висновків (2 сторінки), списку використаних джерел (20 найменувань, поданих на 2 сторінках).

ДОДАТОК Д

Приклад оформлення висновків

ВИСНОВКИ

Досліджуючи теоретичні проблеми біографічної прози, ми прийшли до висновку, що трансформуючи документальні факти в епізоди (чинники, компоненти) сюжету, письменники-біографи ставлять собі за мету забезпечити читача не лише автентичною, достовірною інформацією, а й зацікавити його образністю, динамічністю викладу матеріалу, поліфонією переживань персонажів, концентрованістю думки, психологічним перевтіленням автора в образ свого героя.

Досконале, максимально можливе вивчення життя історичних осіб, оточення, доби дає можливість автору створити опорну базу сюжету. Власне розуміння й осмислення біографічних фактів, подій, письменницька уява, співпереживання, перевтілення, домисел породжують "сплав" реалії і фантазії, який називають художньою правдою. Домислені епізоди, колізії, роздуми, сні, мрії, навіть сміливі припущення, які іменуються художніми гіпотезами, повинні бути обґрунтованими глибоким психологічним баченням особистості.

З'ясовано, що в українському літературознавстві існує два типи художньо-біографічної прози: сюжетно-подієвий і асоціативно-психологічний. У творах першого типу, як правило, переважає осмислення зовнішнього боку документально зафіксованих фактів і подій, а у творах другого типу краще інтерпретовано духовний бік життя митця, його вдачу, характер.

У таких творах переважає інтерес авторів до психологічного пізнання відомої особистості, його емоційних станів і душевної боротьби, погляд на сторінки його життя з позиції сьогодення, тобто, крім концептуального, існує ще й перцептуальний час, що деформує істотний зв'язок просторових і часових утворень з об'єктивною реальністю, може перериватися, повертатися в минуле, постійно зазнає певної деформації в залежності від авторського задуму.

Історико-біографічна проза значно збагатила белетризовану художню літературу й залишила помітний слід у науковому, мистецькому, літературному жанрах. Перші історико-біографічні твори, що з'явилися ще за часів Київської Русі й носили житійний характер, поступово набували більш довершеної майстерності, узгоджуючись з життєвою та історичною правдою. Письменники почали використовувати художній домисел і вимисел, що зовсім не зашкодило сприйманню художнього твору, а навпаки, значною мірою збагатило цілісність і значущість зображуваної епохи чи окремої постаті, бо образне бачення життя й подій у ньому є могутнім засобом творення історичної свідомості та психології людства.

Новими творчими здобутками в історико-біографічному жанрі відзначено 60-80 рр. ХХ століття, що пов'язані з іменами С. Васильченка, О. Довженка, О. Іваненко, Г. Колісника, І. Пільгука, С. Плачинди, Вас. Шевчука та інших. Серед цих письменників значне місце посідає Вас. Шевчук. Т. Шевченку письменник присвятив повість "Вітрила" та романи "Син волі", "Терновий світ", "Фенікс", що стали новим етапом розвитку української Шевченкіани.

Роман "Терновий світ" присвячено останнім рокам життя відомої особистості. Реальним часом оповіді є події кінця 1860 року, останніх місяців життя поета. Асоціативно-психологічне збагачення образу Т. Шевченка розгорнуто через ефект подвійного віддзеркалення, коли "я" двічі стає об'єктом рефлексії свідомості – автора і головного героя. Різноманітну мозаїку діалогів збагачують інтроспекції: аналіз поетом внутрішнього світу, станів своєї душі, фіксації своїх думок-переживань у розвитку тез і антитез, конструктивно ускладнені форми діалогу героя з самим собою, із відсутнім співрозмовником.

Конкретно-почуттєві образи-уявлення викликають епізоди відвідин Т. Шевченком С. Гулака-Артемовського, М. Чернишевського. Здобутком Вас. Шевчука стало значно об'єктивніше зображення взаємин з О. Коваленко, П. Кулішем. Ретроспекції модифікують зустрічі й стосунки після повернення із заслання з братами Лазаревськими, В. Білозерським, І. Мокрицьким, Г. Честахівським, Марком Вовчком та іншими.

Авторська мова Вас. Шевчука набуває різних відтінків, зливаючи "голоси" оповідача і героя, наприклад, у зображенні чекання маніфесту про звільнення селян від кріпацтва, турбот про вихід нового "Кобзаря". Твір інтертекстуально пересипано аплікаціями – листами і творами Т. Шевченка, насичено цитатами з тогочасної періодики, спогадами сучасників.

Роман "Терновий світ" Вас. Шевчука збагатив способи моделювання художнього життєпису, психологічної заглибленості, зв'язків реальних подій і світорозуміння митця, творчого процесу, образного живопису словом. Письменник відтворює історично правдивий образ поета, реконструюючи його за низкою документальних свідчень, створюючи свою образотворчу версію, даючи якнайповнішу мотивацію психологічних рис, інтересів, пристрастей, індивідуальних вдач поета. Прозаїк уникає однолінійності, монохромності зображення, створюючи складний і неординарний образ Т. Шевченка.

Отже, Вас. Шевчук зосередив увагу на реалістичному відтворенні біографічної правди про Т. Шевченка. У центрі історико-біографічного роману "Терновий світ" – образ поета зі своїм духовним світом, характером, що осмислюється в суспільно значущих діях, конкретних вчинках, напружених конфліктних ситуаціях, у біографічних епізодах. Автор відібрав найвагоміші, найвиразніші факти та події, що розкрили провідні риси характеру персонажа і створили довколишнє середовище, історичне тло.

Зображально-виражальному збагаченню образних планів і ефектів, орнаментальності тканини художнього тексту, естетичному й емоційно-оцінному насиченню продуктивно служать численні монологи, діалоги, пейзажні замальовки. Авторську семантичну трансформацію, образну сутність слова, об'єктивно-творчу здатність письменника до оригінальності словесного мистецтва засвідчують винахідливо й продуктивно вплетені тропи – епітети, метафори, порівняння. Думається, що й надалі в художній літературі неминучі художні прояви есеїстичного споглядання на життя і творчість видатних українських письменників, бо історико-біографічна проза повинна збагачуватися правдивими життєписами діячів як культури, так і мистецтва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556–VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 1245-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
3. ДСТУ 3008-2015. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання. [На заміну ДСТУ 3008-95. Чинний від 2017-07-01]. Київ : Держстандарт України, 1995. 26 с. (Інформація та документація).
4. ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. [Чинний від 2016–07–01]. Вид. офіц. Київ : УкрНДНЦ, 2016. 16 с. (Інформація та документація).
5. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ 3582-97. Чинний від 2014-01-01]. Київ : Держстандарт України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).
6. Кодекс академічної доброчесності Запорізького національного університету. URL: <https://cutt.ly/CYGWgpD>.
7. Конверський А. Основи методології та організації наукових досліджень : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 350 с.
8. Положення про організацію освітнього процесу в Запорізькому національному університеті. URL: http://sites.znu.edu.ua/navchalnyj_viddil/normatyvna_basa/2021_polozhennya_pro_organ__zts__yu_osv__tn__ogo_protsestv_znu.pdf.
9. Положення про організацію освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання в Запорізькому національному університеті. URL: https://sites.znu.edu.ua/navchalnyj_viddil/normatyvna_basa/2021_polozhennya_pro_organ__zts__yu_osv__tn__ogo_protsestv_znu.pdf.
10. Положення про порядок запобігання та виявлення академічного плагіату в кваліфікаційних роботах здобувачів вищої освіти та дисертаціях на здобуття наукового ступеня доктора філософії у Запорізькому національному університеті. URL: http://phd.znu.edu.ua/page/honor/_pro_zapob_gannya_ta_viyavlennya_akadem_chnogo_plag_atu_.pdf.
11. Стеченко Д. Методологія наукових досліджень : підручник. Київ : Знання, 2007. 317 с.
12. Шейко В. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Знання, 2004. 307 с.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
НАЙГОЛОВНІШІ ВИМОГИ ДО КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	5
ВИБІР ТЕМИ.....	7
КОНСУЛЬТАЦІЇ З НАУКОВИМ КЕРІВНИКОМ.....	10
ЗБИРАННЯ МАТЕРІАЛУ, ЙОГО ОПРАЦЮВАННЯ.....	10
СКЛАДАННЯ ЗМІСТУ.....	12
НАПИСАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	14
ОФОРМЛЕННЯ РОБОТИ.....	18
ЗАХИСТ РОБОТИ.....	29
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	29
ТИПОВІ ПОМИЛКИ ПРИ НАПИСАННІ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	32
<i>Додаток А</i> Витяг із Закону України «Про освіту».....	34
<i>Додаток Б</i> Приклад оформлення титульної сторінки.....	35
<i>Додаток В</i> Приклад оформлення змісту.....	36
<i>Додаток Г</i> Приклад оформлення вступу.....	37
<i>Додаток Д</i> Приклад оформлення висновків.....	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	44

Навчально-методичне видання
(українською мовою)

Укладачі:

Горбач Наталія Вікторівна
Проценко Оксана Анатоліївна

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО НАПИСАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра
спеціальності "Філологія"
освітньо-професійної програми "Українська мова та література"

Рецензент *В. М. Ніколаєнко*

Відповідальний за випуск *Н. В. Горбач*

Коректор *О. А. Проценко*